

Zjedinjene države Venecovelske.

Kratek opis njihove ustave.

Spisal dr. Vladimir Pappafava, odvetnik v Zadru.

(Konec.)

VI. O občni upravi.

Vse naloge, ki se tičejo občne zvezne uprave, spadajo, ako niso izrecno po ustavi izročene kakemu drugemu oblastvu, h kompetenci zvezne eksekutive, katero reprezentuje predsednik Zjedinjenih držav Venecovelskih s kabinetnimi ministri kot svojimi organi in z državnim svetom. Le-ta pride samo v poštev, v kolikor zahteva ustava, da sodeluje.

Predsednika Zjedinjenih držav Venecovelskih volijo po tajni direktni volitvi vsi državljani posameznih držav in zveznega ozemlja, kateri imajo volilno pravico. Predsednik biti mora Venecolanec po rojstvu in nad 30 let star. Volilni izid določuje kongres temeljem vposlanega volilnega materijala osmi dan tekoče sesije, oziroma še le po daljnih 40 dneh, ako volilni materijal dotlej ni došel, pa tudi če sta dospela in sta pri rokah le dve tretjini volilnega materijala. V nasprotnem slučaju smatra se, da je mesto predsednika prosto in mora predsednik državnega sveta, kateri med tem izvršuje predsednikove funkcije takoj sklicati volilni razred, da voli za ostalo tekočo volilno perijodo predsednika. Ko je kongres določil volilni izid, razglasi se takoj ime voljenca. Ako pa nobeden kandidat ni zadobil absolutne večine glasov, voli kongres predsednika izmed onih dveh kandidatov, katera sta dobila največ glasov in sicer na ta način, da odda vsaka država svoj glas temeljem sklepa po večini senatorjev in poslancev, kateri so člani kongresa. Ako se kongres v prvih 50 dneh po 20. februariju ne (konstituvira) ustanovi, določi zvezno najvišje sodišče volilni izid in voli, ako

nobeden kandidatov ni dobil absolutne večine, v plenarni seji z dvetretjinsko večino glasov predsednika izmed dveh kandidatov, katera sta dobila največ glasov.

Ako je predsednik zadržan, nadomestuje ga predsednik državnega sveta. Njegova volitev velja vedno od 20. februarija dalje štiri leta. Po preteku te dobe odstopi nepogojno in vodi zanj, dokler ni volitev njegovega naslednika konečno izvršena, posle zopet predsednik državnega sveta. Za prihodnjo volilno perijodo ne more biti zopet voljen, kakor tudi ne njegov eventualni namestnik tekom zadnjega leta njegove volilne perijode. Dohodki oziroma plača predsednikova in njegovega namestnika določujejo se po posebnem zakonu.

Na odgovor pozove se predsednik radi veleizdaje, radi prekrška ustave ali zakonov in radi pregreškov občnega prava.

Njegove naloge so: 1. da uveljavi po kongresu sklenene zakone in dekrete tekom 15 dni, ko so se sprejeli; 2. da imenuje in odstavlja kabinetne ministre; 3. da sprejema ministre, katere so poverile tuje države; 4. da podpisuje oficijelne dopise do vladarjev ali najvišjih oblastev tujih držav; 5. da upravlja po zakonih ledine, rudokope in soline Zjedinjenih držav; 6. da sklicuje zakonodajne zbornice; 7. da upravlja zvezni distrikt; 8. da izdaja plovstvena dopustila; 9. da predlaga vsako leto kongresu tekom 8 dni, ko se je sešel, upravno poročilo; 10. da izdaja naturalizicijska pisma; 11. da imenuje zvezne uradnike, v kolikor to po zakonih ne pristoja drugim oblastvom, da je eventualno odstavlja, oziroma začasno odstavlja; 12. da brani zvezno ozemlje; 13. da izdaja naredbe, ki so potrebne, da se vrši vsakih 10 let ljudsko štetje; 14. da izvršuje kongrešove sklepe gledé posojil, katere treba najemati; 15. da izdaja dekrete in ukaze potrebne, da se izvršé zakoni.

V vseh teh zadevah odločuje predsednik sam in brez kontrole. Zaslišati mora pa mnenje državnega sveta, kateri ima pa le svetovalno pravo, glede svojih ukrepov, ako se gre: 1. da brani državo unanjih napadov; 2. da skliče kongres na izvanredno sejo; 3. da imenuje diplomatično ali konzularno osebo, katero se mora izbirati iz Venecolancev po rojstvu; 4. da sklepa diplomatične dogovore in pogodbe, katere se pa morajo ratifikovati po kongresu; 5. da napoveduje vojno, potem

ko se je kongres izrekel za njo; 6. da organizuje vojaštvo v miru; 7. da vodi vojaške operacije in zapoveduje vojski ali imenuje najvišjega poveljnika (ako zahteva to obča blaginja, sme predsednik iti iz glavnega mesta); 8. da dovoljuje splošne (indultos) ali posamične pomilostitve; 9. v vojskinem času *a*) da zahteva od državic potrebno pomoč; *b*) da zahteva, naj se davki plačajo v naprej, *c*) da državljanse sovražne države, ako treba, da zapretili ali je iztira, *d*) da ustavi pravice, katere se ne dajo zjediniti z brambo republike (vendar predsednik nikdar ne sme uvesti smrtne kazni), *e*) da določi kraj, kamor se morajo podati v sili javna oblastva, *f*) da tira pred sodišče kot državne izdajalce one Venecolance, kateri se v vojskinem času odtegujejo obrani republike, *g*) da izda kurzne liste in razpisuje prisilna posojila. Predsednik posluževati se pa more v sporazumu z državnim svetom tudi javne sile in pravic, katere smo našteali sub 9 *a*, *b* in *e* (katere ima prav za prav samo v vojskinem času) I. da napravi zopet red, ako sô nastali notranji nemiri; II. razpolagati sme, ako je ostalo njegovo oficijelno posredovanje brez uspeha, z vojsko, da konča konflikte, ki so nastali med dvema ali več zveznimi državami in sme konečno prepovedati vstop v državo onim tujcem, oziroma je sme iztirati, kateri niso tam naseljeni ali notorično kale javni red.

Že večkrat omenjeni državni svet obstoji iz 9 rednih članov, katere voli kongres v prvih desetih dneh po končani predsednikovi volitvi, in ob enem z njimi devet namestnikov. Vsaka posamična država ima pri tej volitvi po jeden glas, katerega oddajo njeni poslanci in senatorji po večini glasov, ko so se sešli na volitev; pri enakem številu glasov odločuje žreb.

Člani državnega sveta morajo biti po rojstvu Venecolanci in stari 30 let. Pokličejo se pa na odgovor v slučajih veleizdaje, ako so se dali podkupiti v uradu, ako so prelomili ustavo ali prekršili zakone in če so prekršili občno pravo.

Državni svet voli iz svoje srede predsednika, prvega in drugega namestnika in zapisnikarje. Njegova posvetovanja zapisujejo se v register, od katerega se vsako leto predloži kongresu prepis.

Državni svet shaja se v določenih rokih, katere našteva njegov poslovni red. Za njegovo sklepčnost treba je navzočnosti

vsaj dveh tretjin njegovih članov, sklepa pa po absolutni večini glasov navzočnih članov.

Kabinetni ministri imajo pravico vdeleževati se njegovih sej in govoriti ter so zavezani tudi, ako to zahteva državni svet, priti k sejam, dajati pojasnila in odgovarjati na vprašanja.

Razen nalog, katere smo že navedli, ko smo govorili o pravicah predsednika republike, čuvati mora tudi, da zvezni dohodki zakonito prihajajo in se zakonito porabljaajo in mora predložiti kongresu vsako leto dotično poročilo.

Predsednika republike podpirajo kabinetni ministri, za katere se morejo imenovati samo Venecolanci po rojstvu, kateri so spolnili 25. leto. Le-ti so pravi organi predsednika republike, kojega ukazi imajo samo veljavo, ako jih sopodpiše jeden ali več ministrov.

Ako se morajo ministri skupno posvetovati o zadevah svojega resorta, snidejo se pod predsedstvom predsednika republike na ministerski svet.

Temu ministerskemu svetu predložiti se morajo vse zadeve, katere niso združene z navadno upravo kakega ministerskega resorta in se mora tam o teh zadevah posvetovati; toraj je njih odgovornost za te zadeve solidarna in se more tej odgovornosti odtegniti minister, kateri ni istega menenja kakor njegovi kolege, ako poda demisijo.

Vsako leto morajo ministri predložiti zbornicama prvih 8 dni rednih sej upravno poročilo za preteklo leto in opravični načrt posameznih resortov za novo upravno leto ter morajo zbornicama dati zahtevane informacije k tem poročilom ustno ali pismeno. Ravno tako morajo prvih deset dni družega sejnega meseca zbornicama predložiti sklepni račun za preteklo leto in proračun za bodoče leto. Zborničnih sej vdeleževati se so ministri vpravičeni in smejo tam tudi govoriti, priti pa so tudi zavezani k sejam, ako zbornici to zahtevata.

Na odgovor pokličejo se ministri 1. radi veleizdaje, 2. ako so prekršili ustavo ali zakone (pri tem zagovarjati se tudi ne morejo s tem, da se je dotični ukrep izvršil vsled ukaza predsednika republike, če prav morejo pokazati tak pismen ukaz), 3. ako so prekoračili v proračunu dovoljeni kredit, 4. ako so se

dali v svojem uradu ali pri imenovanji uradnikov podkupiti, 5. ako so slabo upravljali javno premoženje, oziroma je poneverili in če so prekršili občno pravo.

VII. Zvezna sodišča.

Zvezno sodstvo izvršujeta zvezno najvišje sodišče in kasacijsko sodišče (razun še nekaterih drugih po zakonu uvedenih tribunalov in sodišč, takozvanih juzgades). Uradniki le-teh sodišč odgovorni so na enak način, kakor smo navedli že večkrat glede raznih zveznih uradnikov.

Oglejmo si najpreje natančno zvezno najvišje sodišče. Le-to sodišče obstoji iz 9 članov in jednakega števila njihovih namestnikov. Voliti se smejo za sodnike samo Venecolanci po rojstvu, ki so spolnili trideseto leto. Zakonodajna zbornica vsake države nasvetuje v to svrho kongresu devet kandidatov, vendar ne iz svoje srede, izmed katerih potem kongres za najvišje sodišče voli jednega rednega člana in jednega namestnika. Ostalih sedem kandidatov dobe števila 1 do 7 in se pokličejo po tej vrsti, ako treba, za nadomestek obeh voljencev, o katerih smo preje govorili. Volitev velja vsakokrat za sedem let. Med tem časom članov, če ravno bi bili morda med tem se odpovedali, izvršujoča oblastva ne smejo pozvati, da bi prevzeli kako zvezno službo.

Zvezno najvišje sodišče ima razun drugih funkcij, katere mu pristojajo, sledeče glavne naloge: 1. da obtožuje predsednika republike, državne svetnike, kabinetne ministre, člane kasacijskega sodišča in svoje lastne člane radi veleizdaje itd. (kakor smo navedli te slučaje, ko smo govorili o raznih uradniških kategorijah), da vodi dotične preiskave in razglašá razsodbe; 2. da razsojuje v civilnih in kazenskih pravgah, v katere so zapleteni tuji diplomatje, v kolikor to pripušča mednarodno javno pravo; 3. da obsoja diplomatske zastopnike republike, kateri so se poklicali na odgovor radi prekrškov, kojih so se zakrivili, izvrševaje svoje funkcije; 4. da razsojuje difference, katere so nastale med političnimi uradniki raznih državíc glede njih jurisdikcije in pristojnosti; 5. da razsojuje v vseh zadevah tičočih se javnega reda, katere so mu odkazale države; 6. da razsojuje in določuje, kateri zakoni, dekreti in odločbe so še v

veljavi, ako so si v nasprotju zvezni zakoni ali dekreti med seboj, ali z zakonitimi posebnimi določbami kake državnice, ali če je tako nasprotje med zakoni jedne in iste zvezne države, ali med dekreti in zakoni na jedni in obstoječi ustavi na drugi strani.

Kasacijsko sodišče, da se dotaknemo tudi tega sodišča z nekoliko besedami, je jurisdikcija držav in obstoji iz devet svetnikov, kateri so voljeni za službeno dobo šestih let. Volilni so samo Venecolanci po rojstvu, kateri so spolnili trideseto leto in so izvrševali najmanj že šest let odvetništvo na sedežu Venecolanskega sodišča. Vsaka država voli vsakih šest let po svoji zakonodajni zbornici, toda nobenega svojega člana, za kasacijsko sodišče rednega člana in njegovega namestnika in predloži ob jednem seznamek s šestimi drugimi kandidati, kateri se pokličejo v kasacijsko sodišče, ako zahteva potreba nadomestek med šestletno volilno dobo.

Kasacijsko sodišče razsoja v kazenskih pravdah najvišjih uradnikov posamičnih držav, kateri so se poklicali na odgovor, poroča vsako leto kongresu o težkočah, katere so se pokazale radi različnosti v civilno in kazenskopravnem zakonodavstvu, in ima sicer za posamične države tisti pomen, kateri ima zvezno najvišje sodišče za vso republiko. V nekaterih ozirih nadzoruje seveda tudi sodišča posameznih držav. Meje tega nadzorstva določuje posebni zakon.

VIII. Nekaterе splošne določbe.

To je v kratkih potezah uredba in uprava republike. Navesti hočemo sedaj konečno še iz zadnjega poglavja VIII. ustave, o kateri govorimo, še nekatere posebno zanimive splošne določbe.

Zvezna vojska deli se v kopno in pomorsko vojsko in obstoji iz organizovanih narodnih vojska posameznih držav, katere pošiljajo primerne številu svojih prebivalcev in se smejo v vojnem času pomnožiti.

Nikdar pa ne sme ista oseba ali korporacija ob istem času v sebi združiti vojaško in civilno oblast.

Cerkveno patronsko pravico ima država, katera jo mora izvrševati v smislu obstoječih zakonov.

Razen za upravljanje financ, rudokopov, solin, ledin in v vojaške svrhe potrebnih uradnikov ne sme zvezna vlada v posamičnih državah nastavlјati uradnikov.

Izvoz je v Venecoveli prost in se ne sme v nobenem oziru oteževati.

Vsak državljān ima pravico obtoževati zvezne in državne uradnike pri sodiščih ali višjih oblastvih, katere navajajo zakoni, v ta namen pristojne.

Med volitvami pripravljene so zvezne čete in one posameznih držav v svojih kasarnah in stanoviščih.

Mednarodne pogodbe prevideti se morajo vedno s klavzulo : „Vse difference, katere bi nastale med pogodbenima strankama, razsojujejo se po razsodniškem izreku jedne ali več prijateljskih držav, ne da bi se iz tega smatral povod za vojno.“

Noben zvezin uradnik ne sme sprejeti daril, naročil, odlikovanja ali nagrad od tuje države brez dovoljenja senatovega. Zveza in posamične države podpirati morajo po možnosti naseljevanje tujcev in kolonizacijo.

Nobena pogodba, tičočā se javne blaginje, katero je sklenila zveza ali posamična država, ne sme se v celoti ali v izpisku izročiti tuji državi. Vsaka taka pogodba imeti mora klavzulo: Difference in nasprotja, katere bi nastale radi smisla ali izvršitve teh pogodeb, predložiti se morajo Venecovelskim sodiščem, da razsojujejo o njih, ne da bi te pogodbe dale kedaj povod za mednarodno reklamacijo.

Obstoječo ustavo more se popraviti in prenarediti, vendar skleniti se sme to v kongresu samo v redni seji in, ako se to zahteva, po treh četrtinkah zakonodajnih zbornic posamičnih držav, katere zbornice so se združile v redno sejo. Stopiti smejo tudi šele v veljavo potem, ko so se zvezna oblastva, katera so premembe sankcionovala, nadomestila po novih volitvah. O teh dodatkih in popravkih sklepa se sicer jednako kakor o zakonih.

Konečno moramo še omeniti, da se mora v javnih listinah in v vseh oficijelnih zveznih in državnih spisih navajati število let, ki so pretekle od dne, ko se je proglasila neodvisnost (4. julija 1811), in od dne, ko se je sklenila federacija (20. februarija 1859).

